

Datum
2017-09-06

Dnr
89/2017

Ert datum
2017-05-19

Er beteckning
Fi2017/02150/K

Finansdepartementet
Avdelningen för offentlig förvaltning
Kommunenheten

Välfärdsutredningens slutbetänkande **Kvalitet i välfärden** (SOU 2017:38)

Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning (SOU 2017:38) utgör Välfärdsutredningens andra betänkande. Utredningen presenterar i betänkandet först en del kompletterande resonemang till förslagen som lämnades i det första betänkandet, *Ordning och reda i välfärden* (SOU 2016:78), där framförallt ett förslag om vinstreglering stod i fokus. Därefter lämnar utredningen ett antal andra förslag som syftar till att öka kvaliteten inom välfärdsområdet.

Vinstreglering

I Välfärdsutredningens första betänkande var frågan om vinstreglering i fokus. IFAU vidhåller det vi framförde i förra remissyttrandet: Vi finner inget stöd i forskningen för att vare sig tillstyrka eller avstyrka förslaget om vinsttak. Vi menar att forskningen inte kan säkerställa några tydliga samband mellan vinst och resultat i välfärdstjänster; problem med kvalitet i välfärdssektorn tycks således inte kunna lösas vare sig genom att tillåta, begränsa eller förbjuda privata aktörer eller vinst. Det finns därmed en del som tyder på att förslaget om vinsttak inte på något fundamentalt sätt löser välfärdssektorns problem.

I det nu aktuella betänkandet lämnas inga nya förslag om vinstreglering. Utredningen slår dock fast att en vinstbegränsning inte kan ersättas med utökade kvalitetskrav. Som grund för detta ligger utförliga resonemang om problemen med att mäta kvalitet och med alternativa lösningar till vinsttak som bygger på krav, kontroll, insyn och tillsyn. Utredningens resonemang är på många sätt rimliga. IFAU delar också utredningens bedömning att sådana utökade kvalitetskrav kan vara svåra att specificera, genomföra och innebära kostnader. Det är dock mycket svårt att utifrån betänkandet avgöra hur omfattande dessa svårigheter är eller hur kvaliteten i välfärden kan påverkas av utökade kvalitetskrav. IFAU kan därför inte avgöra om en vinstbegränsning eller utökade kvalitetskrav har störst förutsättningar att bidra till en bättre fungerande välfärd. IFAU menar därmed att betänkandet inte ger ett tydligt underlag för slutsatsen att en vinstbegränsning är att föredra framför utökade kvalitetskrav.

Det kan i sammanhanget noteras att IFAU fortfarande saknar en utförligare diskussion om konkurrensens fördelar och en argumentation om varför vinstuttag över huvud taget ska tillåtas. Inom åtminstone skolområdet är knappast vinstförbud en irrelevant möjlighet, givet hur regleringarna ser ut i andra länder.

En stor del av betänkandet ägnas åt att diskutera välfärdens många olika typer av verksamheter och att detta ställer olika krav för upphandling och uppföljning. De skillnader som ger upphov till olika förutsättningar för krav, kontroll och uppföljning torde också enligt IFAU ge olika förutsättningar för vinst. IFAU vill därför upprepa att då möjligheterna till vinst sannolikt varierar över verksamheter, tid, konjunktur och politiska förhållanden är det oklart om det är ändamålsenligt med ett enhetligt vinsttak så som utredningen tidigare föreslagit.

IFAU noterar också att om man väljer att gå vidare med förslaget om vinstreglering kommer det, på gott och ont, under en övergångsperiod troligtvis att uppstå en viss "turbulens" inom välfärdssektorn: vissa aktörer försvinner sannolikt från marknaden. Här bör staten ha en genomtänkt strategi för att se till att enskilda individer och kommuner inte kommer i kläm.

För utförligare resonemang om konkurrensutsättning i välfärdssektorn hänvisar vi till vårt första remissvar och till den forskning som vi refererar i det yttrandet. Nedan kommentarer vi några av de nya förslag som lämnas i Välfärdsutredningens aktuella betänkande.

Uppgiftsskyldighet och uppföljning av privata aktörer

IFAU är positivt till förslaget om tystnadspliktsbrytande uppgiftsskyldighet (avsnitt 10.2.3). Det är rimligt att privata utförare ska lämna ut uppgifter till den huvudman (t.ex. kommuner) som ansvarar för och finansierar verksamheten, eftersom huvudmannen måste kunna granska och följa upp verksamheten.

IFAU är positivt till förslaget om att Statskontoret ska få i uppdrag att följa upp huvudmännens kontroll och uppföljning av privata utförare i välfärden (avsnitt 11.3.3). Givet att privata utförare utgör en så stor del av välfärdssektorn bör staten noga och kontinuerligt analysera hur väl uppföljning och kontrollmekanismer fungerar i praktiken. Vi delar utredningens bedömning om att Statskontoret skulle kunna fylla en roll i detta arbete.

Registerdata möjliggör samhällsnyttig forskning

IFAU är på ett övergripande plan positivt till utredningens förslag om bättre tillgång till data i syfte att förbättra tillsyn och uppföljning. IFAU vill också poängtera att det inte bara är huvudmännen för verksamheten som är intresserade och behjälpta av bättre registerdata. Informationen skulle också komma till samhällsekonomisk nytta genom mer och bättre forskning.

IFAU är positivt till förslaget att kommuner och landsting, för att stärka registerkvalitet, ska vara skyldiga att anmäla väsentliga ändringar (inkl. nedläggning) av viss verksamhet som regleras genom socialtjänstlagen (2001:453) och genom lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (avsnitt 10.2.3). Vi delar utredningens bedömning att det krävs uppdaterade register över vårdgivare och omsorgsgivare för att tillsyn (samt uppföljning och utvärdering) ska vara möjlig.

IFAU tycker i linje med utredningen att det är rimligt att Skolverket och Socialstyrelsen i sin statistik ska särredovisa idéburna aktörer, att SCB ska göra en kvalitetssäkring av statistiken över idéburen sektor och att klassificeringen av organisationer som idéburna aktörer ska framgå av det allmänna företagsregistret (avsnitt 10.6). Det underlättar studier av idéburna aktörer, vilket är ett område som vi vet väldigt lite om i nuläget. I linje med detta kan det också vara ett bra förslag att det tas fram en tydlig definition av vad som avses med idéburna aktörer (avsnitt 11.4).

IFAU delar uppfattningen att arbetet med progressionsmått inom skolan bör fortsätta (avsnitt 11.3.4). Det bör dock påpekas att det finns betydande svårigheter att skapa ändamålsenliga progressionsmått.¹ IFAU vill också betona att om information om betyg och nationella prov ska ligga till grund för progressionsmättet är det viktigt att förändringar genomförs i syfte att göra dessa mått tillförlitliga, till exempel genom extern rättning av de nationella proven.

IFAU är positivt till förslaget om att Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska kartlägga behovet av data inom socialtjänsten (avsnitt 10.4). Vi instämmer vidare i utredningens bedömning att ett arbete med att ta fram progressionsmått inom socialtjänsten bör övervägas (avsnitt 11.3.4). IFAU hade gärna sett att ett uppdrag om att se över behovet av data även hade föreslagits inom utbildningsområdet. Det finns ett tydligt utrymme för att förbättra datatillgången även där.

Referenser

Rothstein, J. (2010) "Teacher Quality in Educational Production: Tracking, Decay, and Student Achievement," *Quarterly Journal of Economics*, 125, 175–214.

¹ Se t.ex. Rothstein (2010) för en diskussion om problem med att skapa förädlingsbaserade mått för lärare.

I detta ärende har generaldirektören Olof Åslund beslutat. Docent Martin Lundin och Fil Dr Martin Söderström har varit föredragande.

Olof Åslund

Martin Lundin

Martin Söderström